

ORZÁN

★ Revista del Centro Coruñés de Buenos Aires ★

VISTA PANORAMICA DE LA CORUÑA

Carmen Balboa Gómez

Hector Pedro Gámez

DEL VALLE y Cía.

IMPORTACION DE ARTICULOS DE BAZAR

Venezuela 1378 — T. E. 37, Riv. 1936

Buenos Aires

FABRICA DE ARTEFACTOS ELECTRICOS

PIERRI y FLORES

Especialidad en Arañas y Candelabros de Bronce
y de Cristal

Juan Bautista Alberdi 140

T. E. 60 - 8679

OPZAN

REVISTA OFICIAL DEL CENTRO PROVINCIAL CORUÑES

Secretaría: VENEZUELA 1961

T. E. 48-0605

Director: B. CUPEIRO

AÑO 5

Buenos Aires, Julio de 1952

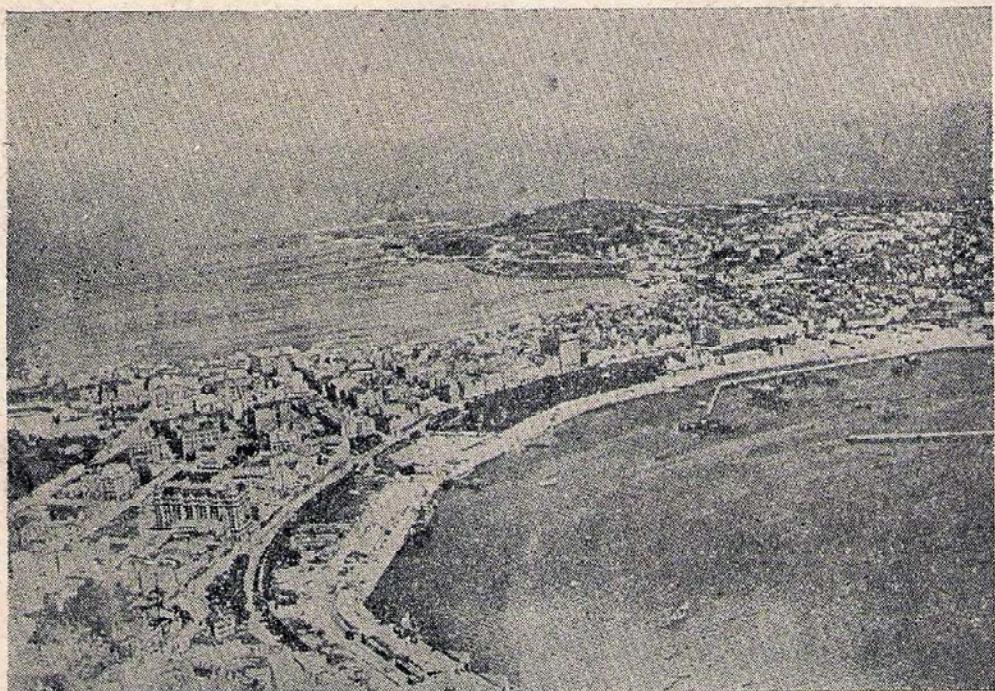
No. 5

DIA DE GALIZA

¡Dia de Galiza, dia da patria! Xornada consagrada pol-a forte e peregrina grei de Breogán, a serville de comunión emocional cós patrios lares, cal si a sagra terra onde se formou o noso ser físico, i-encheuse a nosa psique de contido sentimental, fose un altar de patriótica devoción; no que oferendamos a xeito de laicas oracións, as más garimosas evocacións.

¡Dia de Galiza! ¡Que galego bón e xeneroso non fai hoxe abstracción do mundo esterior que o arrodea, pra insumirse no ámago da ialma, coma quén di, vivir pra dentro; o lembrar a enxebre gaita cantarina e revuldeira, entoando unha alborada de groria no abreite d-iste dia de festa maior da galeguidade, namentras a terra adoviada coas galas do brán, amóstrase en toda a su incomparavel fermosura; coma pra engaiolar con feiticeiro engado, a todol-os que tivemos a dita de morar á veira d-isas regatos, que pol-a pureza da suas augas cristaiñas, parés que en ves de manar nas belidas fontelas, xurdiran do esbagullar de fadas; dos vales frolidos e rumorosos piñeiraes, dos montes recendentés a chorismas e toda caste de froliñas silvestres?

¡¡Galiza!! N-iste mensaxe de amor que che adica o Centro Provincial Cruñés, vaia o máis sinceiro homenaxe dos que por ser nadas nos eidos do lexenario Breogán; saberán cumplir con fidel tenacidade, o deber de bos galegos, pra enxerguer en trunfo os postulados da tua redenzón; grorificados coa sangue dos teus mártires, e da aición exemplar do meirande galego de todol-os tempos, o gran CASTELAO.

VISTA GENERAL DE LA CORUÑA

COMISION DIRECTIVA

Presidente	José Casanova
Vicepresidente	Ricardo Flores
Secretario	Benito Cupeiro
Pro-Secretario	Julio Smith
Secretario de Actas	Juan Santos
Tesorero	Ramón Cotelo
Pro-Tesorero	Antonio Vázquez Marzoa
Contador	Héctor Monroe
Bibliotecario	Benjamín Vidal

Vocales Titulares

Antonio Díaz - Juan Bustelo - Juan Manuel Mallo
Jesús Ríos - José Mallo

Vocales Suplentes

Manuel Lorenzo - Joaquín Méndez - Cándido González
Evelid Iglesias - José Lorenzo

Revisores de Cuentas

Ramón Mouzo - Antonio Lago - Arturo Smith

ESTRELA DE MAR

Leandro Carré

O viaxeiro que arriba á Cruña, ben veña pol-o mar ou pol-a terra (camíño de ferro ou carretera de Madrí), pode albiscar a cidade en conxunto, badía por medio, poucos minutos denantes da sua chegada.

E solpréndelle a craridade lumiosa dos seus edificios de brancas galerías envidrazadas que se refrejan nas augas do porto. A Cruña é unha bela cidade de leda perspectiva; máis é tamén unha ridente cidade, chea de movemento vital, xa parcorrendo as ruas, os seus **cantóns**, as suas prazas e mercados.

Poucas cidades hai na España tan antigas e noustante tan modernas. A Cruña é antiga pol-a sua fundazón, pol-a sua historia; co'ela encomeza a historia de Galicia. A sua torre de Hércules, faro que sirve de guieiro na noite cara o seguro porto, acougo e abrigo de navegantes, alumeóu dende as mais recuadas edades y en formas sucesivas a civilización e mail-o progreso da antiquísima povoazón que, lendas primitivas aquí e na Irlanda, e poida que a mesma interpretazón da inscultura rupestre do Polvorín, reazonan esta cidade cós célticos fundadores do povo irlandés.

Na Cruña eisisten, na parte vella, algúns vedraños edificios, como a colexiata románica de Santa María; a igrexa de Santiago e mail-as roiñas de San Francisco, onda Carlos I celebóu Cortes donantes de s'embarcare para Alemaña, curiosos para o afeizado. Retortos calexóns, pequenas prazas pintorescas, currunchos interesantes para o visitante forasteiro. Mas hai tamén na parte nova da vila, a mais importante e a mais estensa, largas prazas, ruas ben pavimentadas e largacías, edificios modernos, vida e animazón de cidade progresiva; xardíns e parques ben coidados onde uns bustos, uns moimentos, rinden perenne homenaxe á memoria das mais eminentes figuras rexionaes testemuñando unha vida cultural, un espírito moral de cidadanía racial, característicos e propios.

E a vida da Cruña é algo "sui géneris". É cidade d'unha grande animazón, leda e bulideira, na que destaca a franca legría e mail-a hospitalidade dos cruñeses, que saben acoller con apracemento e agarimo os visitantes forasteiros que a ela veñen curiosos ou interesados para disfrutar d'unhas vacazóns prácticas en clima fresco y en lugar agradabele pol-o encanto da sua paisaxe e do seu mar. Conta con centros de cultura como a Academia Galega; a Asociación d'Artistas, onde se celebran de cote exposizóns; un Museo provincial; Bibliotecas públicas; teatros e cines en grande contía; edificios coma o Pazo Municipal, o Pazo de Xusticia, Capitanía Xeral, modernos establecementos d'ensino. Un grande mercado de abastos modernísimos e outros ben abastados; casinos e parques nos que adoitan se celebrare deliciosas festas; unha Praza de Touros na que, cousa curiosa, sómente tres ou catro veces na época vranceira celébranse corridas, porque os galegos non somos toureiros, preferimos outros espeitáculos e gostan mais dos xogos deportivos —para os que conta c'un moi mental estadium— ou das realizazóns artísticas.

Mas por riba de todo, para pasatempo e tonificación, están as praias a de Riazor na mesma vila, a de Santa Cristina a poucos kilometros que se parcorren doadamente en tranvia ou nos vaporciños que cruzan a badía co'iste ouxeto. As praias cruñesas son o seu mór encanto, con ser moitos os que encerra esta bela e ridente cidade.

SANTIAGO
DE
COMPOSTELA

TOME BUEN CAFE

AL GRANO DE CAFE

SELECCION - AROMA - PUREZA

CASA PRINCIPAL:

1151 - LAVALLE - 1153

T. E. 35-2123

T. E. 35-2124

ANTONIO LAGO

PENSION FAMILIAR

Perú 89

T. E. 34 - 4142

El Centro Provincial Coruñés, cuenta con un conjunto artístico denominado "Lugris Freire", el que, a pesar de la modestia de los recursos que posee, realiza una encomiable labor destinada a difundir aspectos de nuestra cultura autóctona, presentando obras que muestran aspectos de la vida de nuestro pueblo, escenificadas en estampas llenas de colorido y grato sabor típico. Está integrado dicho conjunto por un grupo de entusiastas consocios de ambos sexos, a los que dirige nuestro Vicepresidente señor Ricardo Flores, quien, a la vez, es autor de varias de las obras interpretadas por el elenco. Tanto de la capacidad y empeño del director, como del juvenil entusiasmo de los componentes del conjunto cabe esperar una constante superación de la labor realizada y el éxito más halagüeño de tan nobles y patrióticos fines.

COMISION DE FIESTAS

Presidente	José Casanova
Vicepresidente	Ricardo Flores
Secretario	Juan Santos
Prosecretario	Joaquín Méndez
Tesorero	Benjamín Vidal
Protesorero	Evelio Iglesias

VOCALES

DAMAS

Carmen Moreno
Laura Morás
Isabel Irijoa
María Esther Sánchez
Pilar Mantiñán
Manolita Cotelo
Elsa A. Valente de Matos
Delia Guillén

CABALLEROS

Juan M. Mallo
Manuel Lorenzo
Julio Anta
Jesús A. Souto
Antonio Salorio
Antonio Vilariño
Enrique Precedo
Antonio Gómez
César Quiroga

C E L T A

SASTRERIA FINA - SOMBROS - CAMISAS
BONETERIA - CONFECCIONES - ARTICULOS EN
GENERAL PARA HOMBRES

Federico Lacroze 4086 — T. E. 54 - 2421

Buenos Aires

JOSE ALCALAYA

TEJIDOS

IMPORTACION

EXPORTACION

Alsina 1647 — T. E. 37 - 4177

Buenos Aires

CALZADOS

Juan B. Alberdi 5968

T. E. 68 - 4445

J O Y E R I A

RELOJERIA

ANTONIO ALONSO

Fabricación de Alhajas - Reparación de Relojes Artículos para Regalos - Operaciones Garantidas

Brasil 1182

Buenos Aires

T. E. 23 - 6356

MEU LAR

Rosalía de Castro

Miña casiña, meu lar,
Cántas onciñas
D'ouro me vals.

Vin de Santiago á Padrón
C'un chovar qu'era arroyar;
Descalciña de pe e perna
Sin comer nin almorzar.
Pol-o camiña atopaba
Ricas cousas que mercar
Y anque ganas tiña d'elas
Non tiña par'as pagar.
N'os mensóns arrecendia
A cousas de bon gustar,
Máis o que non ten diñeiro
Sin elas ten que pasar.
Fun chegando a miña casa
Toda rendida d'andar;
Non tiña n'ela frangulla
Con que poidera cear.
A vista se me barría
Qu'era aquel moito aunar.
Fun á porta d'un veciño
Que tiña todo a fartar;
Pedinlle unha pouca broa
E non ma quixo emprestar,
As bagullas me caian
Que me fora avergonzar,
Volvinm'a miña casiña
Alumada do luar,
Rexistrein cada burato
Para ver d'algo atopar:
Atopei fariña munda,
Un puñiño a todo dar
Vino no fondo d'artesa
Púxenm'a Dios alabar;
Quixen alcendel'o lume
Non tiña pau que queimar
Funll'a pedir á unha vella,
Tampouco m'o quixo dar
Si non era un toxo verde
Para me facer rabiar.
Volvín triste com'a noite
A chorar que te chorar
Collin un feixe de palla

D'o meu leito o fun pillar;
Rexistrei pol'o cortello
Mentras me puña á rezar
E vin uns garabulliños,
E fieitos á Dios dar
¡Meu San Antón miragroso
Xa tiven fogo no lar!
Arrimei ó pote ó lume
Con auga para quentar;
Mentras escarabellaba
Na cinza vin relumbrar
Un ichavo d'a fertuna...
¡Miña virxen do Pilar!
O fun en sal a empregar
Máis contenta qu'unhas pascuas
Volvin a port'a a pechar
E na miña horta pequena
Unhas verzas fun catar
Con un pouco d'unto vello
Qu'o ven soupen aforrar
E c'a fariña munda
Xa tiña para cear
Fixen un caldo de gloria
Que me soupo que la mar;
Fixen un bolo do pote
Qu'era cousa d'envidiar
Despois qu'o tiven comido
Volvín de novo a rezar;
E despois qu'houben rezado
Puxen a roupa á secar,
Que non tiña fio enxoito
D'haber tanto me mollar;
N'antramentras me secaba
Púxenme logo a cantar
Para que m'oíran
En tod'o lugar:

Meu lar, meu fogar
cantas onciñas
D'ouro me vals.

LEMBRANZA DE TEMPOS IDOS

Foi no século pasado, tan costuso en cruentas loitas políticosociaes nas que se debateran os principios fundamentaes do réxime que había de se dar ao país e o dereito de xentes; cando o poder andaba de man en man, e se un día mandaban os constituzonaes, ao seguinte, por baixa manobra ou por un golpe de estado menos encuberto, restituise aos ausolutistas mais ou menos mascarados, até, que, de novo, a revolución, voltábaos deslocar en favor dos partidos liberaes que representaban os intereses do pobo. Tempos de inquedanza espiritual nos que, por razón da mesma inestabilidade, o afervoar das ideias en puna, mantíñan os espiritos en contínuo entesamento enducendo á loita a moitos elementos mais ben mainos por natureza, que axudaban aos homes de acción mais ou menos abertamente asegún as circunstanzas de cada momento, favorecendôs có apoio que é quentura de vida e tanto poder ten para quenquer empeño, de fornecerllel-o ambiente axeitado, ese elemento auxiliar inapreciabile que levaba as moitedumes da masa popular mais arriscada das vilas de sona revolucionaria ben gañada, a se enfrondr coas forzas da tirania.

A nosa mozarría, tivo daquela as millores oportunidades: noble e xenerosa, alistouse con afouteza na causa da libertade animando os clubes coa sua verba acesa, e vertendo o seu saber e seu entusiasmo nas prédicas da rua e na imprensa, nova e podente arma de aqueles días, que daba mais remanescenza ás ideias e levábâs mais lonxe; e, aconteceu o que non podía menos de soceder: sentindo no mais íntimo as mágoas da sua terra, os cotiás aldraxes e o trato de cincuenta de que os poderes públicos facíana ouxeto con ausoluto desprezo dos seus fillos, ergueron bandeira polos dereitos da sua patria asoballada, chantando os primeiros fitos do rexionalismo.

Meiaba o século; un fato de rapaces en Santiago, dirixidos pol fillo de Betanzos, Antolin Faraldo, tan novo como eles, pois non contaba mais que 22 anos, escribía "El Porvenir", que saía catro veces ao mes do prelo da viuda e fillos de Compañel, levando por lema no orde político: "Todo para Galicia" e no orde literario :"Abajo reglas, escuelas y maestros", sostendo principios do mais estrevido, como proba o feito de ser o primeiro en proclamar a anarquia literaria e a liberazón ausoluta do pensamento, e ao mesmo tempo, fundábase na Cruña o "Liceo", sociedade artístico literaria, dividida en seccións a xeito de "Ateneo", onde tiñan boa acollida todal-as manifestazóns da intelixenza, dende festas literarias, exposiciós de arte, representazón dramá-

ticas e líricas, até conferencias e a publicación d'un boletín semanal "El Liceo", dirixido polo cruñés Xosé Puente y Brañas, inda mais novo que Faraldo, axudado dun corpo de redaizón constituído polos consocios que formaban a sección de literatura do "Liceo"; e, si "El Porvenir" finou aos poucos meses de nascido, por decreto do Xefe político e Gobernador Militar da provincia, o Brigadier Martinez Tenaquero, que servía ao goberno reacionario de Narvaez, dono do poder, "El Liceo", tamen de corta vida por causa somellante, tivo de se producir co maior cautelade pra poder eisistir, pois espoña veadamente do xeito a que as circunstanzas obrigábanlo, seu programa rexionalista e a tendenza revolucionaria nos que se inspiraba, conduta filla da habilidade antes que medosa, pois non esquezamos, que comenzou a se publicar no mes de marzo de 1846, pouco antes do enfestamento de Lugo, e cando a xunta propagandista da revolución que había inizal-o movemento na Cruña, onde tiña moradía presidida por un home como Vicencio Alsina, liberal de aboaña de quen é sona moveu cantos levantamentos foron levados a cabo en Galiza por aqueles tempos, víase estreitamente abourada o mesmo que a oficialidade da gornizón da praza e os elementos civís progresistas da cidá a quen se temía, tendo moitos que agacharse, outros que fuxir, e indo parar non poucas á cadea.

As prisións facíanse a eito, os subordinados do Xefe político Martinez Tenaquero, con ausoluta libertade pra proceder, cometeron espasallos e vinganzas a bao, con tal cruel perseguição de aqueles a quen se asinalaba de liberaes, que chegaron imponel-o terror; eran cotiás os malsins que aquele home funesto pasaba á superior autoridade, chegando encular a Condesa de Mina como a principal enfontadora dirixente do enfestamento, asinalando a sua casa como o logar da asuada dos conxurados militares e civís, de onde promanou que no seu dia, vencida a revolución que custou a vida a Solis e compañeiros mártires, o xeneral Villalonga, Capitán Xeneral de Galiza, pedise ao Goberno a espatriación no estranxeiro da nomeada condesa.

Que o labor de aqueles primeiros boletís non fora inutile sacrificio maniño, e que as concencias, pese a todal-as persecucións atopábanse daquela na mais axeitada disposición pra acoller a semente, vennol-o reborar o entusiasmo con que pouco mais tarde foi acollido o románce de Vicetto, "Los Hidalgos de Monforte" (1851), produción xuvenil de ilustre autor, onde vestido con fermosas galas recolleuse un episodio da vida rexional no fin da idade meia,

eisaltando a figura do Mariscal Pardo de Cela, que apresenta como prototipo de cabaleiro galego defensor das libertades da sua terra; e o que logo se seguiu, amóstranos, que tanto como o anoto e intrés da boubá, puido para seu éxito o elevado espirito provincialista que n'ela alentaba, por eso, formouse arredor de Vicetto, unha certa aureola que ao chegar á Cruña, como Maior do seu presidio, franqueoulle as portas da boa sociedade e da tertulia da Condesa de Espoz y Mina, onde concorría o mais sonado da cidá nas cencias e nas artes, nas letras, e na política liberal da sua época; centro que moito influiu no país pol-as iniciativas alí nascidas en favor da causa e dos intereses da terra. De aquelas xuntanzas de bós patriotas, saiu tamen a fundazón do boletin "El Clamor de Galicia", que sacou seu primeiro número no més de novembro de 1854 pouco despois do trunfo da vicavarada que levou novamente ao poder a Espartero asistido de O'Donnell.

"El Clamor", saia xoves e domingos, tirado na imprensa do Hospicio, e dirixido por Vicetto, figurando como redactores: Ricardo Puente y Brañas, irmán de Xosé; Antonio de San Martín e Federico Alejos Pita. A tendenza da publicación era liberal avanzada e provincialista, como daquela chamaban a rexionalismo, e nas suas llanas utilizadas como tribuna, fixo seu direitor esposición da doutrina provincialista con carácter proselitista, sendo o primeiro en todo o país a espoñel-o programa que

tomaron como base os seguidores chegados anos mais tarde.

Ben acollida a boa nova pola opinión xa predisposta no seu favor, tomou carta de natureza ante nosas xentes mais avisadas, chegando afincar de xeito pra non morrer, pois non quedou cidá ou vila de algunha consideración onde non contase con bandaria, e si por circunstanzas de momento, tan frecuentes daquela, sofreu de cris, renasceu con mais forza ao cabo do tempo, con programa mais preciso e compreto, abrangendo novos aspeitos daquela non asinalados ou apenas esbozados, e atopando formas de expresión mais doidas pra perfeizoar o primeiro impulso, a cada vez mais cobizoso.

Pasáronse moitos anos, co decorrer do tempo constatáronse os valores, e de aqueles e sucesivos feitos, gárdase glorificado o nome dos precursores e seus primeiros discípulos, mais a insinanza de que, os movementos nobres teñen de ser alentados por un fondo espirito liberal pra chegaren ao pobo e trunfarem, pois malamente poden abranpuer destíños superiores de duración e permañenza os que teñen como norma de seus actos a defensa de intereses baseados en prerrogativas, inda que estas seina de tan antergos orixes que cheguen parecer consustanciaes coa sociedade.

Luis Carré

A Cruña, Abril de 1952.

E. N. A. TURISMO ESPAÑOL

AGENCIA ESPAÑOLA DE VIAJES

Avda. de Mayo 1464

Buenos Aires

T. E. 38 - 3255/1730

Organización de viajes familiares y de bodas
a España y resto de Europa, con todos los gastos incluídos.

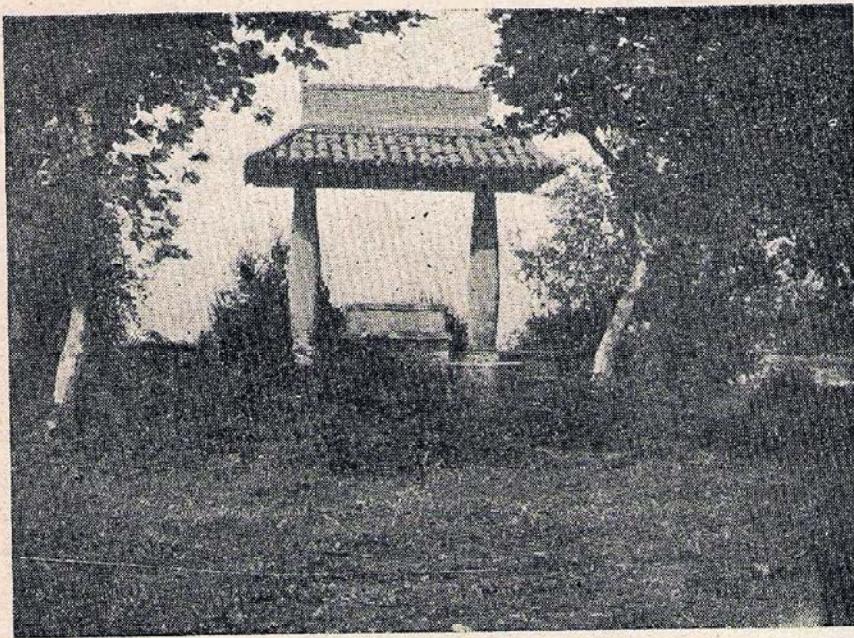
Pasajes aéreos y marítimos al mundo entero

PASAJES DE LLAMADA

Trámites y obtención de toda clase de documentos

Corresponsales de:

OURO: Agencia Galicia, Santiago de Compostela.

Monumento al caminante desconocido en Barallobre

O FALAR D'AS FADAS

Fálame n-esa falá melosiña
que celestiales armunias tén.
Fálame n-l lenguaxe d'a terraña
s'é que me queres bén.

Se desexas prober d'o teu cariño
as tenruras o fogo i-a pasión,
probas con me chamarés amantiño
que me tes moito amor.

Se ch'eu digo que fora meu encanto
vivir sempre ond'a ti, xuntos morrer,
terás dito que sientes outro tanto
con escramar ¡canté!

Chámame "mintireiro" s'enganada
d'o que che digas chegas a dudar;
"toliño" si ó falar, pol-a calada
che roubo un bico ou máis.

Fálame n-esa falá qu'esprescando
tristuras fai sentir ó corazón
non sei que morno acabamento brando
nin qué vaga emoción.

CORCUBION

Fálame nesa fala pracenteira
que cando goces espresarnos quér,
é máis ledá qu'os tonos da muiñeira,
e máis doce que a mel.

N'unha sola palabra dinos tanto
este noso falar feitizador,
qu'unha pulla, un poema, a risa o pranto,
condensa n'unha voz.

Arrólame c'os ecos d'esa fala
que tan ben fai sourrir como chorar;
música que os ouvidos non regala
d'as xentes d'outro chán.

Fálame no lenguaxe dos galegos
se me queres facer moito sentir;
n-a fala que até en labeos de labregos
no séi que tén pra míñ.

Arrólame c'o ritmo regalado
co'a sonora e infinda vibración
d'o falar pol-as fadas inventado
pra meigar corazóns.

Xa de neno esa fala melosiña,
o meu feitizo, a miña gloria foi;
fálame no lenguaxe d'a terriña
s'e que me tes amor.

Valentín Lamas Carvajal

Paisaxe Ría de Ferrol

SADA

"COUSAS" DE CASTELAO

Unha rua n-un porto lonxano do Norte. As tabernas están acuguladas de mariñeiros e botan pol-as portas o bafo quente dos borrachos. Xentes de todal-as castes do mundo, cantigas o gorxa rachada, música de pianolas chocas, moito fedor a sebo...

Un mariñeiro que fala francés, tropeza c-un mariñeiro que fala inglés. Os dous fánse promesas de gran amistade, cada un no seu falar. E sen entenderse camiñan xuntos, collidos do brazo, servíndose mütuamente de puntales.

O mariñeiro que fala francés, e mail-o mariñeiro que fala inglés entran n-unha taberna servida por un home gordo. Queren pordel-o sentido xuntos, para seren más amigos. ¡Quen sabe se despois de ben borrachos poderán entenderse!

E cando o mariñeiro que fala inglés xa non renxe co seu corpo comenza a cantar:

Lanchiña que vas en vela;
leva panos e refaixos
par'a miña Manuela.

O mariñeiro que fala francés arregala os ollos, abrázase ó compaño-ro, e comenza tamén a cantar:

Lanchiña que vas en vela;
leva panos e refaixos
par'a miña Manuela.

¡¡A iu-ju-ju!! Os dous mariñeiros eran galegos.

O taberneiro, gordo coma un flamengo de casta, veu sail-os dous mariñeiros da taberna e pol-a sua facista bermella, escorregaron as bágoas. E despois dixo para si n-un laio saudoso:

¡Lanchiña que vas en vela!

Tamén o taberneiro era galego.

Chegou das Américas un home rico e trouxo consigo un negriño cubano, coma quén trai unha mona, un papagaio, un fonógrafo... O negriño foi medrando na aldea, onde deprendeou a falar con enxebreza, a puntear muiñeiras, a botar aturuxos abrouxadores.

Un dia morreu o home rico e Panchiño trocou de amo para ganal-o pan. Co tempo fixose mozo comprido, sen máis tachas que a sua coor... Ainda que era negro com'o pote, tiña gracia d-abondo para facerse querer de todos. Endomingado con un caravel enriba da orella e unha ponla de malva na chaqueta, parecía talmente un mozo das festas.

Unha noite d'estrelas surdeu no seu maxin a idea de sair pol-o mundo a cata de riquezas. Tamen Panchito sinteu, coma todol-os mozos da aldea, os anceios de emigrar. E unha mañán de moita tristura, gabeou pol-as escaleiras d'un transatlántico.

Panchito ia camiño da Habana e os seus ollos mollados e brillantes esculcaban no mar as terras deixadas pol-a popa.

Nunha rua da Habana o negro Panchito tropezou c'un home da sua aldea e confesoulle saloucando:

—Ai, eu non m'afago n-esta terra de tanto sol; eu non m'afago con esta xente. ¡Eu morro!

Panchito retornou á aldea. Chegou probe i-endeble; pero trouxo moita fartura no corazón. Tamen trouxo un sombreiro de palla e máis un traxe branco...

Alfonso R. Castelao

Notas breves del C. Coruñés

Nuestro consocio el señor Eugenio Díaz, autor del cuadro de Alfredo Brañas, a quien nuestra entidad ha rendido un significativo homenaje con motivo del cincuentenario de su fallecimiento, hállase abocado a la realización de un cuadro del insigne artista y patriota gallego don Alfonso R. Castelao. Por las relevantes condiciones pictóricas del autor, así como por los merecimientos del inmortal "guieiro" desaparecido confiamos que en la fecha del descubrimiento de dicha obra —que se anunciará oportunamente— consagrada a homenajear a quien como Castelao todo lo ha dado por su patria gallega, constituirá todo un acontecimiento en los círculos colectivos de la Galicia emigrada.

Un grupo de quince entidades de la Provincia de La Coruña presididas por el Centro Provincial Coruñés, hállanse abocadas a la tarea de reunir fondos con objeto de adquirir un cuadro de uno de nuestros mejores pintores. El cuadro en cuestión, obra de nuestro compatriota Masiño, titulado "A sorte do Paxariño", ha sido unánimemente elogiado en la exposición que el año próximo pasado patrocinara el Centro Gallego en la Galería Velázquez. Será destinada esta obra pictórica al Museo Nacional de Bellas Artes, con la patriótica finalidad de que en este gran país pueda justificarse el mérito de nuestros artistas al exponer al juicio de los entendidos en la materia alguna de las muchas expresiones de la labor artística de nuestros pintores.

El día 26 del pasado mes de Junio ha sido agasajado nuestro vicepresidente señor Ricardo Flores, consistió el agasajo en una cena de camaradería que tuvo lugar en Méjico 1660, motivada en su viaje a Galicia después de contraer enlace, dos motivos suficientemente trascendentales de la vida del amigo Flores para justificar tan grata y merecida demostración transcurrida en un ambiente de alegre y cordial expansión.

ECOS DE NUESTRA ASAMBLEA

La Asamblea General Ordinaria del Centro P. Coruñés, reunida el día 31 del próximo pasado mes de Mayo, después de haber aprobado la Memoria y Balance del último ejercicio, resolvió por aclamación felicitar a la Comisión Directiva que había regido los destinos de la institución en dicho ejercicio, particularmente al señor Antonio Díaz, que además de su labor personal, prestó a la entidad grandes servicios en el orden económico. Al señor Ricardo Flores por su dedicación y empeño puestos de manifiesto en la organización del Conjunto artístico, al señor Julio Smith, por su tenaz y valiosa labor de administración y programación de los festivales realizados, al señor Ramón Cotelo por su honrado y empeñosa misión que cumple al frente de la Tesorería y al señor Benito Gupeiro por su gestión representativa de nuestro Centro ante el resto de la colectividad, así como a todos los que de una u otra forma contribuyeron al prestigio y acrecentamiento del Centro Provincial Coruñés.

O MAR DO ORZAN

Pouco ou nada diciránlle a moitas xentes estes catro verbos: O MAR DO ORZAN. Mas para un bon cruceiro, son incidoiro de lembranzas saudosas e de ergueitos pensamentos; pois representan tanto como lle dicire: **Vel-ahí tés o espírito do teu povo.**

Nen a mesma torre d'Hércules, símbolo da nosa esgrevia cibdade; nen unha estampa que reproduza a figura da heroica María Pita, impidindo, con Inés de Bens e outras arriscadas mulleres, que as forzas ingresas do Almirante Sir Francis Drake, e do xeneral Henry Norris, se adonaran da vila; nen siquer a visión das brancas galeirias que á Cruña diron o ben axeitado nome de Cibdade de Cristal, recordan en nós tan fondas emocións, como as que a evocación do bruento mar do Orzan alconde nos peitos cruceiros.

Estrevida chantada que á terra deu o mar —cal un neno fáneo nunha raxa de sandía—, abrindolle un ampro semicírculo; que colle dendes do monte de San Pedro ao promontorio onde se ergue o vello Faro d'Hércules; e comprende no seu perímetro os lugares de Labañou; San Roque; Riazor, a chamada praia do Orzan, partida en duas pol-a Pena do Can; a Berbiriana; as Amorosas; a Lagóa; e xa no promontorio da Torre, os Bois: penedos que emerxen da tona das augas desafiando os ímpetus do mar.

¿Qué cruceiro se non mollou no seu elemento?: ben fór bañándose nele; ou ben, arroupado, recolléndo con estoico valor a abátega escumosa das suas ondas rompidas!... ¿Qué cruceiro o non contemprou algun día: seréo, acougado, rumoroso... lle servindo sua visión acalmada, coma un sandoso sedante que lle volveu a paz a i-alma atribulada? ¿Qué lexítimo cruceiro o non admirou, con abrayo moitas vegadas, naqueles seus subrimes arrebatos: a zoupas fero e bruante no croío do cantil; e nos muros, que os homes lle opoñen con tema, ano tras ano, pois que o mar non deixa de os derrubar sempre nas suas tempestosas arroutadas?

O noso mar do Orzan, é o noso mar mais significativo. Unhas veces acougado, maino, sonriente coma un ánxele inocente. Outras: axitado, bruante, fervedor, ameazando invadir e asolagar a terra enteira, coma dí certa leenda que xa ten unha antiga cibdade no seu seo; e debátese rouco e fero, erguendo con estrondo as suas olas galopantes, que, en fervenza escumosa, logo de estoupar con bateamento furioso na barreira que se lles opón, tomban nas ribeiras, desfacendo os andés que a terqueza dos homes elevanta para poñer impedimentos ao pasaxe do mar.

E, tal vés, o mar do Orzan, non queira con eso se non reivindicare un vello direito que lle foi usurpado: o seu libre paso para se axuntare ao mar da badia; facendo da Cruña unha illa, cal

noutros tempos foi, libre e soñeira.

O mar do Orzan é mestre de cantores e inspirador de poetas.

D'ele díños o grande Curros Enriquez:

Ay! N'ese mar tormentoso,
Que non de Tirteo n'a lira,
A estrofa enérxica e fera
D'a libertá deprendía,

E nel, a i-alma do romántico Aguirre rompéu as ligaduras que a prendian a vida corporal. E, quen sabe si ele foi quen lle inspirou a sua fermosa poesía "**El murmullo de las olas**" (1), e a non menos linda: "**Ven a la playa**", na que di:

En la ribera de la mar tranquila
que amantes besan las azules ondas
te está llamando el pensamiento mío
sobre una roca.

Ele tamén inspirou os elevados cantos de Antonio de la Iglesia, de Eugenio Escribano, e de tantos outros.

¿Si unha tal influencia tivo no espírito dos non nados nas suas riveiras, pode deixar de tel-a, e de lles imprimire seu selo especial nas almas de aqueles cuio berce se arrolou no ámbito do couto cruceiro? ¿É posible que lle non dea xeito especial e proprio, ao espírito de aqueles que dende nenos aspiraron a suas auras, e que en chegando a mociños sentiron a tentación de se mollar co-a sua salsa?

O mar do Orzan —cal xa deixo dito—, é suave, doce, melancónico as vegadas; mas tamén é fero, impetuoso, arriscado.

E, o mar do Orzan, imprime nas almas dos cruceiros a marca das suas más esenciais características: a sua boanza i-o seu poder; o seu aloumiño e o seu tempero; seu doce marmurio e seu rouco bruar; sua capacidade de amores e de odios... e, tamén —por qué o non dicire— a sua constante incertancia: que fáneo pasare, quasi supetamente, dun estado de ánimo a outro compretamente oposto; e fáille sere arroutado, ameazador, turbulento, ousado... ou prácido e tenro: mas sendo sempre nobre e leial, e pronto para amar e aborrescer. Así é verdadeiramente todo cruceiro enxebre.

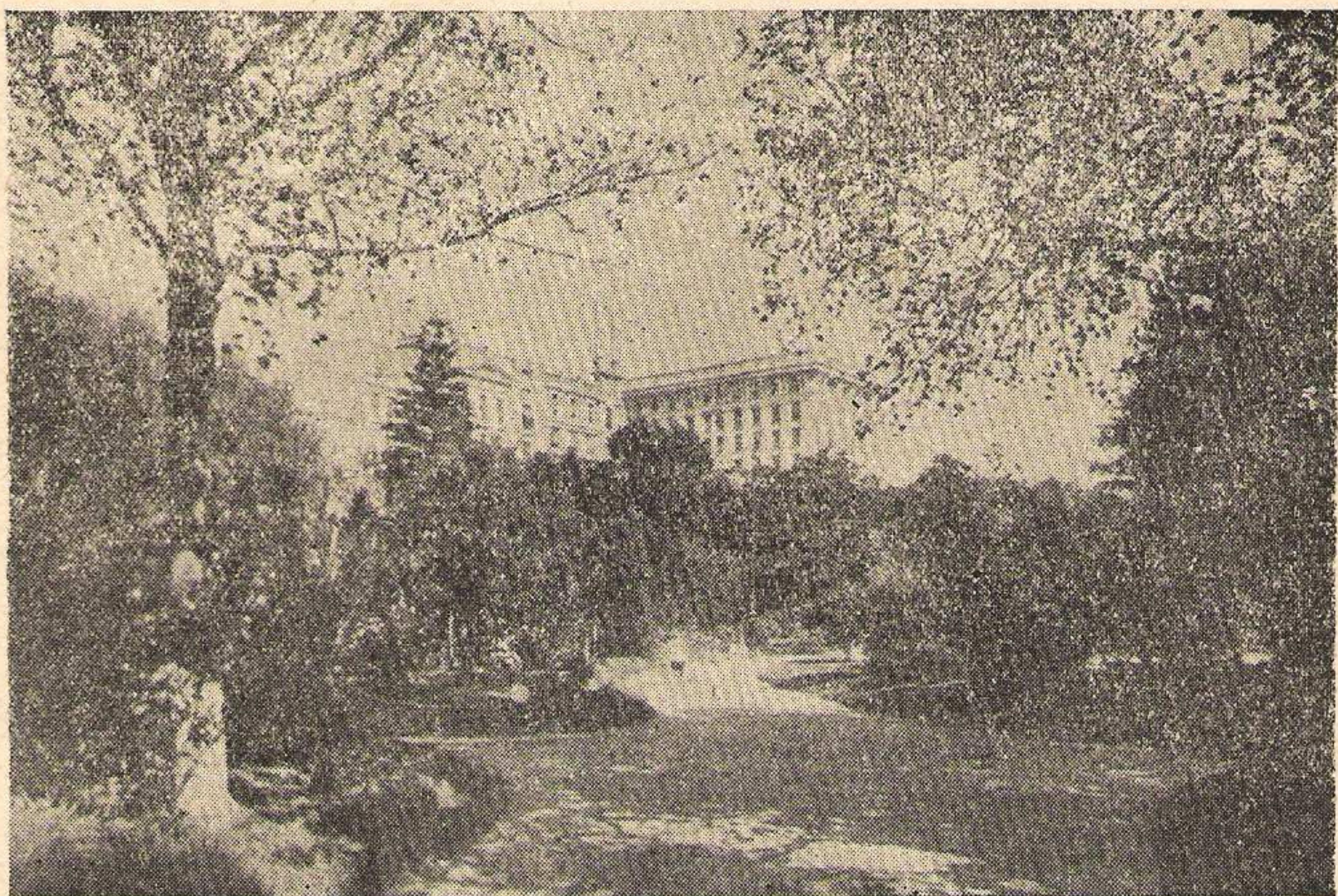
Uxío Carré Alvarellos

(1) Eu incrínome a creelo non só pol-a sua innegable vida á Cruña (onde morreu), senón tamén pol-a alusión as caraitirísticas do noso mar.

Na poesía "**El murmullo de las olas**", o poeta santiagués, pregando lle den aclaracion do que nos seus rumores dí o mar aos que sofren, interroga a pescadora, o mariñeiro, a musa ou xenio que nunca o deixa, e que alcende os debezos da sua alma; e non recibindo resposta, inquífreo do mesmo mar:

Dímelo tú, mar sereno,
el de las azules ondas,
el de las mil armonías
sublimes y misteriosas,
el de brisas refrescantes,
el de tempestades roncas,
.....

PARQUE
MENDEZ NUÑEZ
LA CORUÑA

"LOS PETISOS"

SASTRERIA - CONFECCIONES
ARTICULOS GENERALES PARA HOMBRES

JUAN BAUTISTA ALBERDI 6002

TINTORERIA

F. VAZQUEZ

Limpieza - Teñidos - Zurcidos
y Tejidos

Bolívar y Chile 502

T. E. 34 - 0770

CASA UCHA

GRAN SURTIDO EN ARTICULOS
DE MERCERIA

PRECIOS ESPECIALES A LA
COLECTIVIDAD GALLEGA

BOLIVAR 706

Influencia da Cruña no rexurdir da concencia galega

L. DA RUA

Se damos creto ás lendas que se refiren á Torre de Breogán (ou Bregón, que di a lenda irlandesa), a Cruña e mailo- seu faro son do mais antigo da Galiza. Mas non é sómente antigüidade o que representa a vella vila da vedraña torre, senón tamén cobiza de vida, de cultura e libertade, d'expansión e de grandeza.

O espirito inquieto dos brigantinos levounos a navegar polos mares do Norte para povoar Irlanda, aquela terra lonxana albiscada por Ith dende o alto da torre que o seu pai fixera edificar.

As penas do "altar" e do "polvorin", coas suas insculturas, testemuñan tamén a vellés do povo asentado na península cruceña e —¡quen sabe as ideias que representan ises grabados!— unha cultura mais o debezo de divulgazón espiritual.

Dende aquela, en todal-as épocas da Historia iste povo xogóu un papel importante, embora se conserven poucos documentos escritos que a eles se refiran. A reedificación da torre polos romanos non foi sómente un capricho, senón que obedescéu, sen dúvida, a unha necesidade.

Pero non imos a parcorrer todal-as épocas e todolos feitos históricos; imos a nos limitar a lembrar os acontecementos espirituais que tiveron realidade na Cruña, nestes derradeiros tempos, e qupe coidamos serviron d'exemplo e bezo para contribuir ao rexurdimento da concencia rexional.

Xa no ano 1860 os irmáns Antonio e Francisco de la Iglesia crearon e dirixiron a gran revista bilingüe "Galicia", que duró hasta o 1866, e publicaron o primeiro "Diccionario Galego", redactado por Francisco Javier Rodriguez (1863), que serviu de base aos que mais tarde publicaron Cuveiro e Valladares.

Tamén no 1861 aparez a revista, escrita totalmente en galego, "O vello do Pico Sagro", e no 1881 "A Fuliada".

No mesmo ano 1861 celebráronse na Cruña con grande solemnidade os primeiros "Xogos Foraes de Galicia", dos que se conserva como lembranza o "Album de la Caridad" (1862) no que figuran os traballos premiados, mais unha antoloxía dos poetas galegos, na fala rexional e en catalán, que naquela época se coñecían.

O 1883 creouse a sociedade "El Folklore Gallego", que editou varios traballos da sua especialidade; entre eles o "Cancionero popular gallego", en 3 volumes, recollidos e ordenado por José Pérez Ballesteros.

Pouco despois (1886) Andrés Martínez Salazar, na compañía de Fernández Latorre, inicia a publicación da célebre "Biblioteca Gallega", que deu ao prelo 52 volumes, en galego e castelán.

Galo Salinas lanza no 1895 a "Revista Gallega" que durante os seus doce anos de vida fixo un grande labor a prol das letras, da cultura e das ideias rexionalistas.

No 1897 constituíuse a "Liga Gallega", que tivo ramificacóns en toda a rexión. Foi a primeira entidade que publicou o seu regramento en galego e na nosa faia facíase todo no seo da sociedade así como nos actos de propaganda. Foi tamén a que construíu o moemento aos mártires de Carral.

Cutra interesante agrupazón foi a "Escola Rexional de Declamación", fundada o ano 1903, que realizou, dirixida por Eduardo Sánchez Miño e

por Bernardo B. Jambrina, unha interesante campaña de Teatro galego, iniciando esta modalidade artístico-literaria na nosa Terra.

E chegmos cō ano 1905 á creazón da "Real Academia Gallega", institución a mais importante para a cultura rexional, na que se concentran todolos altos valores das nosas letras, da nosa Historia; todos aqueles elementos que representan algo positivo da intelectualidade galega.

Mas un novo e grande acontecemento, noustante, foi tamén a constitución no 1916 da "Irmandade da Fala", que pubricou a revista "A Nosa Terra", tan conocida de todos por ser de hai poucos anos. O labor da "Irmandade da Fala" que veu a reanimar o idioma rexional fomentando o seu uso en conferencias, libros e teatro, foi enorme. O nome de Antón Villar Ponte, iniciador da ideia d'esta irmandade, que se espallou axiña por toda a Galiza, non debe de se esquecer.

O ano 1919 celebrouse o "Primeiro congreso de estudos galegos", organizado pol-o "Seminario de Estudios Gallegos" que presidía don Manuel Casás, e no que tomaron parte distintos profesores e literatos portugueses.

Se non quedouatrás a Cruña noutro aspeito da cultura e vida rexional: o da música. Constituíuse o ano 1882 o "Orfeón El Eco", que baixo a direición do mestre Chané acadou os primeiros premios en certames de Madrid e Barcelona, levando a música galega en trunfo por varias ciudades españolas. Finalmente no ano 1889, dirixido por Baldomir, outivo en París o mór triunfo do seu grorioso historial artístico.

O "Coro Cántigas da Terra", fundado no 1917, levó tamén por toda España e Portugal a música popular galega. Na Cruña tamén representáronse as primeiras zarzuelas rexionaes, e se presentaron os primeiros cadros ou estampas folklóricas musicadas, con acompañamento de orquesta.

A casa Canuto Berea, da Cruña, foi a úneca que editou as composizóns dos músicos galegos.

E tamén o compositor cruñés Rodriguez Losada logróu levar á escena (1929) a ópera "O Mariscal" que se cantou con elementos cruñeses en Vigo e na Cruña.

E na pintura. O 1917 celebrouse a primeira gran esposizón de arte galego. Xa no 1912 fixérase outra notábele esposizón de pintura á que ademais de pintores rexionaes concorriron outros dos mais sonados da España.

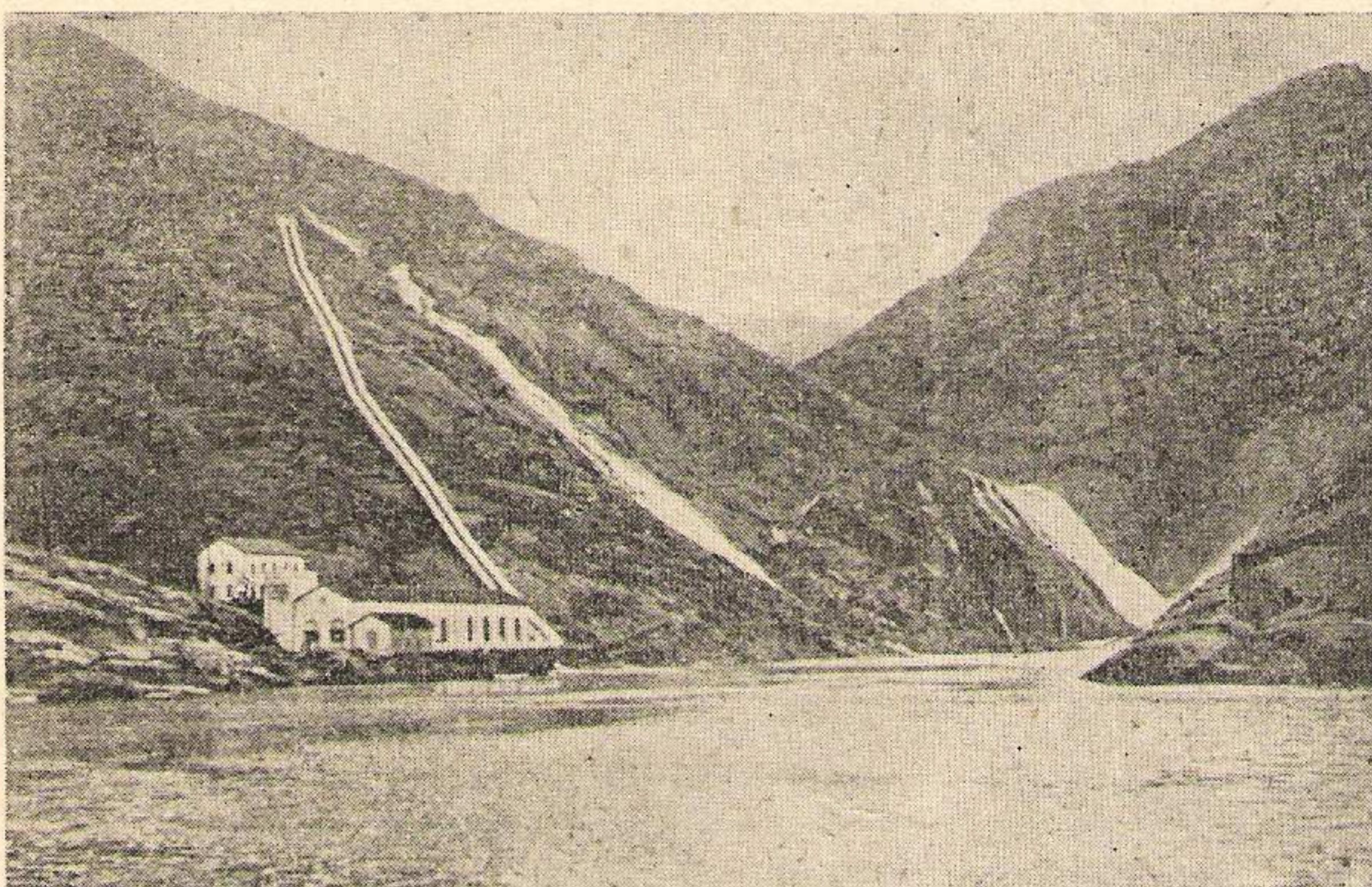
E por romate unha lixeira lembranza ás derradeiras editorias. Citaréi a Biblioteca popular "¡Terra a Nosa!" (1919 que pubricou 15 volumes. "Lar" (1924) que deu ao prelo 40 novelas e varios libros de poesías, teatro, etc. E tamén a "Editorial Nós" (1928) que nascéu igualmente na Cruña inda que despois trasladouse a Santiago. Esta derradeira pubricou 70 volumes e foi seu propietario Anxel Casal, que tamén merez unha lembranza.

A Cruña sempre deu exemplo de liberalidade e galeguismo; sempre tivo un espírito aberto a todalas ideias nobres; sempre acolléu no seu seo con agarimo a todolos valores galegos. Na Cruña coronouse a Curros Enríquez e na Cruña recolléronse os seus restos mortaes, que cós de Chané, Pondal, Murguía e outros distintos galegos xacen no cimiterio cruñés.

Este foi, en resumo, o labor da Cruña, que serviu de exemplo e guieiro ás demais vilas da Galiza, como de guieiro sirve o seu antigo faro aos navegantes todos.

Por algo o gran poeta Curros Enríquez, no seu poema de "Saúdo" dedicado á nosa vila, di:

"Ti fuches quen me falaches
D'estrana maneira mística
D'este santo amor da patria
Que se sinte e non se esprica".

SALTO DE EZARO
EN MONTE PINDO

ACADEMIA DE CORTE Y CONFECCION
SISTEMA "JUVE"

LIDIA RIBOT de FERNANDEZ

Av. LA PLATA 621

Buenos Aires

EL TEMPLO DEL CALZADO
MODERNO

Calzado "ZICCARDI" S. R. L.

J. B. Alberdi 6111

T. E. 68 - 0379

MANUEL BARBEITO

FABRICA DE VELADORES
Y ARAÑAS

Chascomús 4462 T. E. 67-2158

GENTILEZA

SEDERIA EUDO S. R. L.
Cap. \$ 100.000

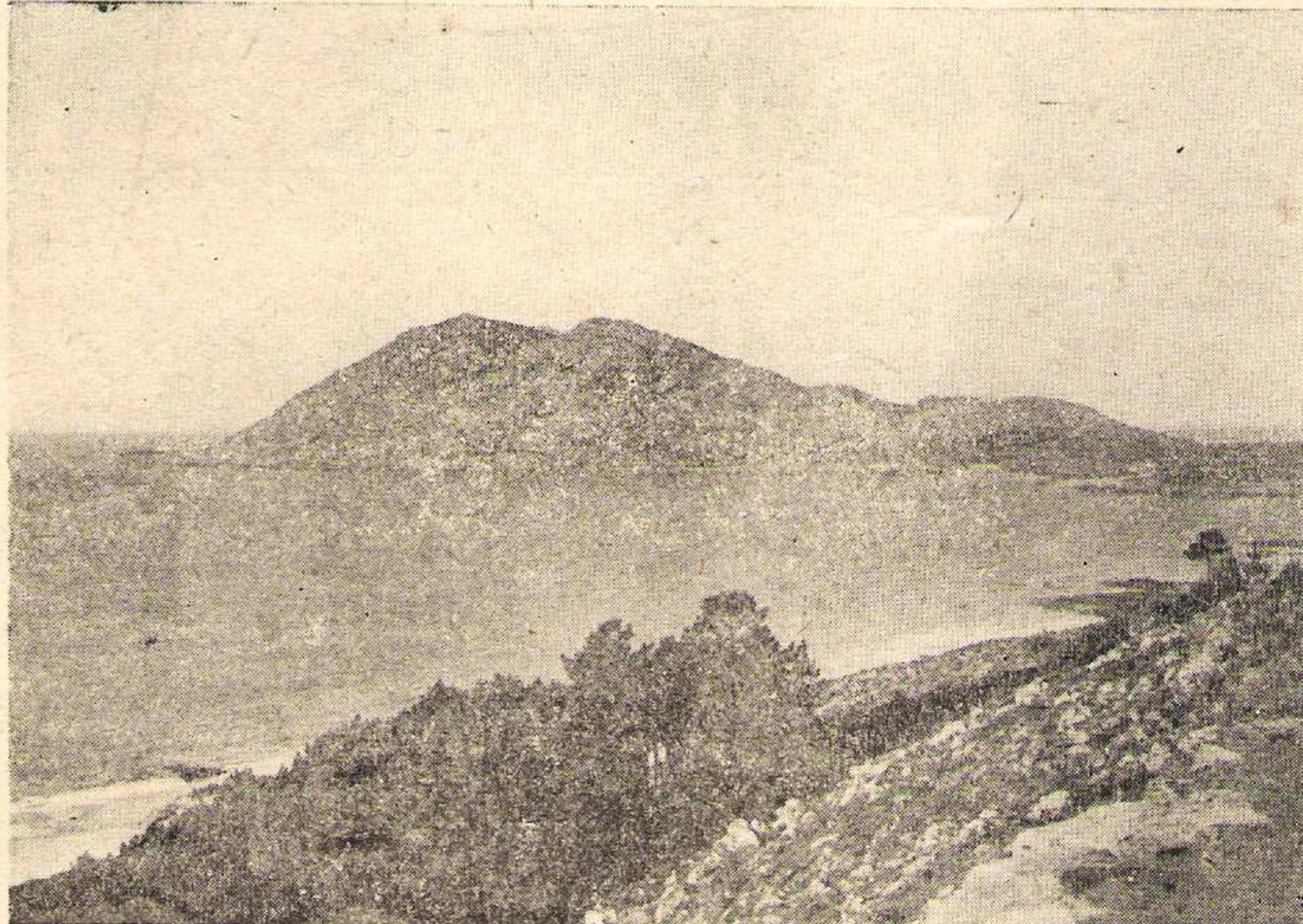
Juan B. Alberdi 5970 T. E. 68 - 1783

AGRADECIMIENTOS

El Centro Provincial Coruñés, se complace en destacar públicamente su agradecimiento a todos los que de una u otra forma contribuyen a su engrandecimiento, descollando entre nuestros favorecedores —por lo valioso de sus servicios— las colaboraciones del panderetero señor Manuel García y del gaitero señor José González.

Para los Indiferentes

Todo Coruñés, por el simple hecho de serlo, tiene la obligación moral de contribuir al engrandecimiento de la entidad representativa de la provincia, si no es socio inscribiéndose como tal y si ya lo es colaborando con las autoridades de la entidad para que ésta alcance una grandeza que esté acorde con la importancia de la provincia que representa. Para que una entidad progrese no basta con abonar la correspondiente cuota mensual, es menester dedicarle el aporte de nuestra actividad, colaborando en las tareas inherentes a la misma. ¿Que no está Vd. de acuerdo con la gestión que cumplen quienes la gobiernan? ¿Entiende Vd. que de tal o cual forma las cosas irían mejor? ¿Es a su juicio equivocada la orientación del Centro? Si ello fuere así, hay un solo medio de subsanar cualquiera de estos inconvenientes: ese medio es el de venir a exponerlo en las reuniones y asambleas en donde cualquier razonable superencia es atendida; al frente de la entidad deben estar aquellos que más inteligencia y dedicación muestren en servir sus finalidades, sea entonces Vd. uno de ellos. Pero si por el contrario no se molesta Vd. por la entidad, entonces no tiene derecho a criticar todo lo que se hace y que Vd. no es capaz de hacer, porque en tal caso —además de ser poco valiente su actitud— con su acción negativa y perniciosa constituirá un lastre que impedirá el progreso del Centro y la grandeza que todos le deseamos.

MONTE LOURO

Entrada a la
Ría de Muros

Algunos datos estadísticos de la Provincia de la Coruña

La Provincia de La Coruña, es no solamente una de las más hermosas, sino también de las más ricas y pobladas de la Península Ibérica. Por considerarlo de interés para nuestros lectores damos a continuación algunos datos estadísticos relacionados con dicha provincia en los que podrá apreciarse el grado de adelanto y de potencialidad económica que ha alcanzado.

Número de Ayuntamientos	Número de entidades de población	Número total de edificios		
Total	Mayores de 10 mil hab.	Viviendas	Otros usos	Total
94	21	11.891	166.615	37.439 204.054

Extensión superficial	Población de hecho	Ind. de crecimiento	Densidad
	En 1900	En 1950	1900 = 100
7.903	653.556	1.008.821	154.4

DISTRIBUCION DE LOS CULTIVOS GENERALES

Número de Hectáreas

Cereales	Legumbres	Tubérculos	Viñedo	Huerta	Plantas Industriales
109.795	64.437	42.905	995	7.773	119
Praderas y Forrajes		Total			
43.605		269.629			

PRODUCCION GLOBAL DE CEREALES

Quintales Métricos Anuales

Trigo	Cebada	Avena	Maíz	Centeno	Total de Cereales	Prod. de Patatas
903.210	9.150	8.190	950.310	149.000	1.419.860	2.618.000

CARRETERAS Y CAMINOS

Nacionales	Comarcales	Locales	Provinciales	Caminos Vecinales	Total
210	622	797	406	819	2.854

FIAMBRERIA 'LA ESTRELLA'

"Mercado Norte" - Puestos 50 y 60

Emilio Fernández Santiago

Gran surtido en Fiambres: Jamón Crudo, Cocido, Glacé Dulce, Cima, Matambre, Fiambres Alemanes, etc.

Rodríguez Peña 1573

T. E. 41-7231

GENTILEZA

C A R R E I R A H n o s .

S A S T R E S

Juan B. Alberdi 6139 T. E. 68 - 2474
Buenos Aires

FABRICA DE PASTAS FRESCAS

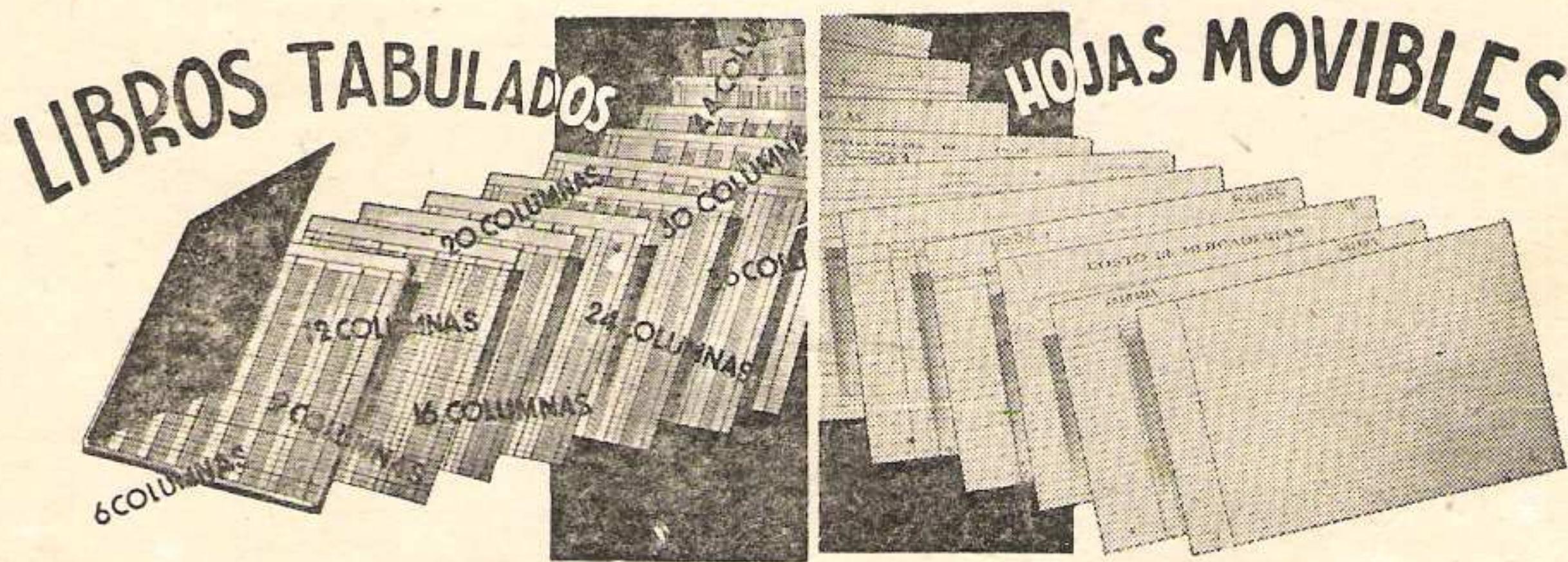
LA MODERNA CASA BLANCA

S. R. L.

Juan B. Alberdi 5844-52

BUENOS AIRES

T. E. 68 - 0605

DISPONEMOS DEL SURTIDO MAS COMPLETO
EN LIBROS TABULADOS
DIARIO-MAYOR, CAJA, ETC.

PIDA FOLLETO ILUSTRADO

F. F. FERNANDEZ Y CIA.
SOC. DE RESP. LTDA.

Libertad 151 - 35-1993

IMPRENTA

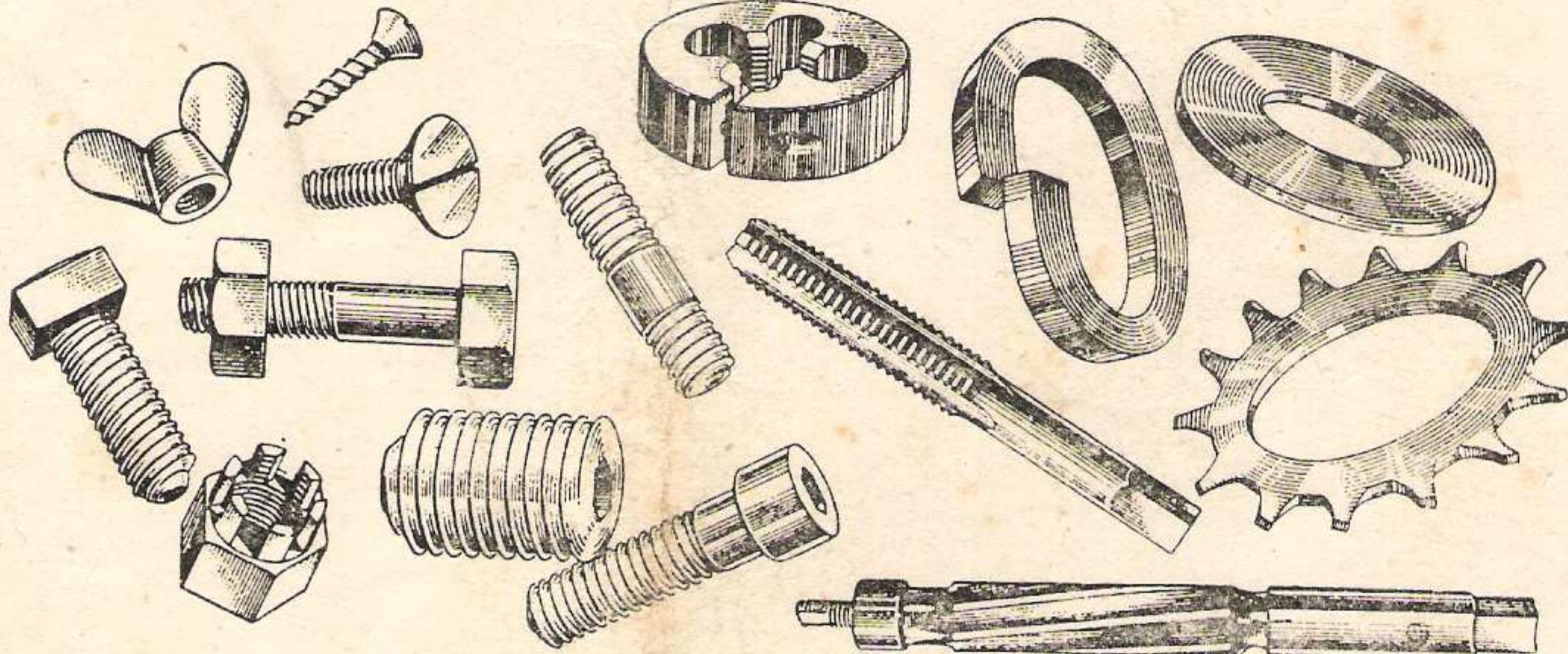
C A B R E R A

Est. Unidos 1665, T. E. 38,9818

GA-TA

Sociedad de Resp. Ltda. Cap. \$ 250.000

IMPORTADORES

Teléfonos

38-1341
38-1769
38-6340

CANGALLO 1314
BUENOS AIRES

BAZAR POPULAR

MENAJE
REGALOS
FANTASIAS

Antonio Diaz

Juan B. Alberdi 5974

T. E. 68-0678